

ЗАРОДЖЕННЯ Й РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

О.А. Томашевська, к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Концепція органічного виробництва в сільському господарстві існувала ще до винайдення синтетичних агрохімікатів. Наприклад, у Японії органічне сільське господарство почало розвиватись близько ста років тому назад. У його розвиток важливий вклад вніс японський філософ Мокіхі Окада (Mokichi Okada). Вчений у своїх працях особливо увагу приділяв так званому «природньому сільському господарству (Nature Farming), принципи якого багато в чому відповідають сучасному органічному виробництву в аграрній сфері. До засновників «органічного сільського господарства» відносять також японського фермера Масанобу Фукуока (Masanobu Fukuoka),

який народився в 1913 році. На своїй фермі Фукуока застосовував новий метод ведення сільського господарства – без оранки, без добрив, без просапки. Найбільш відомими його працями є – «Природній підхід у сільському господарстві» та «Революція однієї соломинки» [3].

Органічне землеробство має глибоке коріння в сільськогосподарській науці й практиці Росії. Зокрема, ще в XVIII ст. російський вчений А.Т. Болотов розробив принципи ведення сільськогосподарського виробництва у згоді з природою. Російським академіком В.Р. Вільямсом у тридцяті роки позаминулого століття була запропонована система землеробства, що за багатьма параметрами співпадає з сучасними принципами органічного сільського господарства. Проте подальша політика інтенсифікації землеробства не сприяла розвитку ідей означених учених.

У якості самостійного напрямку органічне сільське господарство стало формуватися лише на початку XX ст. Так, перші органічні ферми з’явилися в 1930-х рр. у Великобританії. У 1940-му році в книзі «Піклуйтеся про землю», спеціаліста з сільського господарства Оксфордського Університету лорда Нортборна (Lord Northbourne), вперше було введено поняття органічного сільського господарства. Одним із засновників органічного сільського господарства є британський ботанік Альберт Говард (Albert Howard). У 1940 році вийшла його книга «Сільськогосподарський заповіт», яка суттєво вплинула на багатьох тогочасних учених і фермерів. Більше того – вважається, що органічне сільське господарство всього світу почало розвиватися після виходу праці А. Говарда. Вчений висвітлив негативний вплив хімічних добрив на здоров’я тварин і рослин, запропонував систему удобрення ґрунтів, на основі використання компостів із рослинних залишків і гною.

Під впливом робіт А. Говарда в 1939 році англійка Ева Бальфур (Eve Balfour) проводить перший у світі науковий експеримент на сільськогосподарських землях у Великобританії з метою порівняння звичайного та органічного сільського господарства. Через 4 роки науковець видає книгу «Живий ґрунт», яка набула широкого поширення й стала імпульсом до заснування однієї з найбільш відомих нині організацій з органічного сільського господарства Ґрунтова Асоціація (Soil Association).

У США найвпливовішим носієм ідей щодо органіки був Жеромі Ірвін Родейл (Jerome Irving Rodale). Одним із перших він популяризував поняття «органічне сільське господарство», в 1942 році ним було засновано журнал «Органічне землеробство та садівництво», в 1950 році – журнал «Запобіжи», в якому висвітлювалась філософія

органічного сільського господарства. В 1971 році син науковця Роберт Родейл (Robert Rodale) заснував Дослідницький Центр Родейла, що в наш час носить назву «Інститут Експериментального Фермерства Родейла».

Одними з перших у сфері органічного виробництва вважаються батько й син Георг і Клаус Хіпп – засновники й власники німецької компанії, що спеціалізується на виробництві дитячого харчування НіРР. У п’ятидесятих роках минулого століття Георг Хіпп стикнувся з тим, що сільськогосподарські виробники пропонували дуже малу кількість не забруднених хімічними добривами овочів і фруктів, а саме такі потрібні для дитячого харчування. Підприємець почав шукати альтернативу, захопився методом натурального вирощування Ганса Мюллера, біолога-грунтознавця зі Швейцарії, став застосовувати його й вирощувати овочі та фрукти без використання хімічних добрив. Його син, Клаус Хіпп продовжив розвивати ідею органічного сільського господарства й поступово створив союз фермерів, які працювали в органічному сільськогосподарському виробництві. Це сприяло тому, що Німеччина стала однією з перших країн у світі, де з’явилося органічне сільське господарство [5].

У кінці 1970-х рр. перші невеликі органічні ферми з’явилися в Іспанії. Місцеві фермери уклали контракти на постачання цієї продукції у Францію, Німеччину, Великобританію [2]. Починаючи з 1987 року, деякі європейські країни для стимулювання розвитку органічного виробництва, ввели субсидії для господарств, які переходили на органічні методи сільського господарства. Зокрема, це такі країни як Данія, Німеччина, Фінляндія, Норвегія, Швеція та Австрія.

Справжній бум органічного сільського господарства та інтенсивне зростання ринку органічних продуктів відбулося в 90-х рр. минулого століття. Цьому сприяла поява законодавчої бази для регламентації сфери органічного виробництва. Так, у США в 1990 році було прийнято «Акт про органічне виробництво продуктів харчування», який і нині залишається основою американських стандартів у даній галузі. В Європі в 1991 році запровадили стандарти «Загальноєвропейської угоди з органічного виробництва сільськогосподарської продукції» (з 2009 року в ЄС діють нові директиви з органічного виробництва) [6].

Окрім того в кінці минулого століття низка країн Європейського Союзу розробили національні програми розвитку органічного сільського господарства, що, в першу чергу, були направлені на збільшення площ і кількість підприємств виробників органічної

продукції. Зазначені програми передбачали: виплату щорічних субсидій підприємствам, які випускали органічну продукцію; проведення інформаційних кампаній для населення ЗМІ про користь натурального харчування й здорового способу життя; надання допомоги національним асоціаціям виробників органічної продукції; фінансування наукових досліджень. Зокрема, з загального бюджету Євросоюзу, направлено на продовольчу безпеку (3,8 млрд євро), в 2014-2015 рр. 461 млн євро припадало на наукові дослідження в сфері розвитку органічного виробництва [1].

Основним імпульсом для стрімкого розвитку органічних господарств в Іспанії стало прийняття в 1995 році законів відносно органічного сільського господарства та виділення спеціальних субсидій. Як результат – площа органічних земель в цій країні з 1995 по 2002 рік збільшилась майже в 30 разів і нині Іспанія знаходиться на другому місці за загальною площею органічних сільськогосподарських угідь в Європі (близько 1 млн га).

У наш час у Європі функціонує більше 200 тис підприємств виробників органічної продукції, знаходиться четверта частина всіх органічних сільськогосподарських угідь світу (7,4 млн га), щорічне зростання складає близько 7%. Італія, Іспанія, Німеччина, Великобританія та Франція в сумі дають більше 50% всіх органічних сільськогосподарських земель Європи [2].

Із кінця 1990-х рр. і з початком нового століття органічне виробництво почало активно розвиватися в країнах Східної Європи переважно для експорту до країн Західної Європи. Вступ нових країн Східної Європи до ЄС також сприяв прискоренню розвитку органічного сільського господарства за рахунок додаткової фінансової підтримки від країн Західної Європи, обміну знаннями та полегшення правил торгівлі. Відповідно, в країнах Східної Європи (наприклад, в Латвії, Естонії, Чехії, Словаччині та Словенії) в останні роки суттєво збільшилась частка органічних сільськогосподарських угідь. У Росії органічне сільське господарство теж почало розвиватися в 1990-х рр., коли почали збирати та експортувати гриби, ягоди й горіхи з Сибіру до країн Західної Європи.

Стрімкими темпами в умовах сьогодення розвивається органічне виробництво в Аргентині, Китаї, Індії, Сингапурі, Малайзії, Гонконгу, Австралії. Найвищі показники зростання даного сектору демонструють Китай та Індія. Для Австралії характерною є найбільша кількість сертифікованих органічних господарств у світі з 22,69 млн га, що знаходяться в північній частині країни. Хоча ринок органічних продуктів харчування складає лише близько 1,25% від загального

обсягу продажів продуктів харчування, органічна складова в Австралії збільшується в середньому на 15% щороку. За даними Федерації органічного руху Австралії, 61% австралійців періодично купують хоча б декілька органічних продуктів [4]. Загалом, органічне виробництво в світі продовжує розвиватися, завойовуючи нових прихильників як серед виробників, так і серед споживачів.

Список літератури

1. Акімова Ю.А. Органическое сельское хозяйство в ЕС для обеспечения приоритетов единой аграрной политики / Ю.А. Акімова, Е.Г. Коваленко // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 2-3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.science-education.ru>
2. ЕС увеличивает импорт органических продуктов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organic.ua>
3. Мазурова А. Все, что вы хотели знать про органические продукты... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.OrganicProducts.narod.ru
4. Об органических продуктах и о ГМО в Австралии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gmoobzor.com>
5. Пионеры органического выращивания [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hipp.ua>
6. Что такое органические продукты и как контролируется их качество и безопасность? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biosafety.ru>